

# 1 San Pedro

Mamabuínore coyaiyebu Pedro bácu ūi toivacaiye báquede paperayocare judíova Jesúre ju aipōevare, ne joborōare jocarī dajocaivu bácvare, curājivure apenoa joborōai, die āmiá Ponto, aru Galacia, Capadoccia, Asia, aru Bitinia máre (1:1). Pedro bácu judíovacacu barejaquémavu. Jesús ūi yávaiye méne beorī coyñicōjeimū marejaquémavu. Lucas bácu toivarejaquemavu Pedro bácu borore Hch 1:12-5:42 aru 9:32-12:19 aru cap. 15. Majidivu ne dápiaiyepo, toivacarejaquemavu diyocare ãniújua báquede 63-64 d.C. ūi cue báquede Babilonia āmicuríimaro (5:13).

Toivacarejaquemavu ārure dacuyu ina judíova Jesúre ju aipōevare napini coreivure Jūmenijichu mearo daacuiyede náre ne ju aiye boje Jesucristore (1:2-12), aru Jesucristoi nájiye báquede náre boje (2:18-25), aru Espíritu Santo oautuvaiyede náre (4:1-11). Coyurejaquemavu Jesúre ju aivure ne nájiyede ijárvhi (3:8-22, 4:12-19). Aru coyurejaquemavu máre aipe daiye jaúrōre náre meara bajupe (1:13-2:3), ne memecaiyede ūre (2:11-17), purubhoivure (3:1-7), aru Jesúre ju aivure coreipōevare (5:1-11). Jēvari coyurejaquemavu Jesúi jaboteiyede ūi pōevare yópe cárava apurivape paiyede (2:4-10).

**Pedro ūi meaicōjeino Jesúre ju  
aipōevare  
(Stg 1.1)**

**1** <sup>1</sup>Yábu Pedro, Jesucristoi yávaiye  
méné beorī coyñicōjeimaracacu.  
Toivacaiivu mujare, muge joborōare  
jocarī dajocaivu bácvare, curivure  
caride apenoa joborōai die āmiá Ponto  
aru Galacia, Capadoccia, Asia, aru  
Bitinia máre. <sup>2</sup>Majepacu Jūmenijichu  
beorejaquemavu mujare, ūi majié  
boje aipe vaiquiyede. Aru ñai Espíritu  
Santo epede därejaquemavu mujare  
Jūmenijichu pōevare, muge ju arájiyepo  
ayu Jesucristore aru muge meadaimara  
marajiyépe ayu muge āmeina teiyede  
jarúvarí, ūi jive meiyé báque boje, ūi  
yaiye báquede majare boje. Jūmenijichu  
mearo daacajacurí mujare bojecubeda ūi  
me boje. Aru torojurí me curre dajacurí  
mujare cárrijimevhu pueno baju.

**Jáve maje napini coreino  
(Jn 3.3-7, 20.29; Ro 6.4-13; 1 P 1.22)**

<sup>3</sup>Jínajarevu Jūmenijichure mearore,  
maje jabocu Jesucristoi mearore jímure,

jípacure máre. ūi cõmajé ároje jáiye boje,  
cure daibi majare apue mamaeque ūi  
nacovaiye báquede Jesucristore yainore  
jarúvarí. Que baru torojurí napini  
coreivubu maja Jūmenijichu daacuiyede  
majare, maje coreóvaiye boje Jūmenijichu  
jáve mearo daacachyure. <sup>4</sup>Iye Jūmenijichu  
cuvare daquiye majare yaibébu. Que  
baru pojebequiyebu. Ámedabequiyebu.  
Aru javecarópe tebeni bíjabequiyebu  
máre. Caiye iye mearore Jūmenijichu  
daacuiyede napini coreivubu maja.  
Jūmenijichvacari corecayubé diede  
mujare nore, cavarō mearo ūi curōi.  
<sup>5</sup>Muge ju aiyede Jūmenijichure, meadaibi  
mujare ijárvhi ūi parueque. Aru  
buojaquijárvu baquinóre jádovacuyume  
mujare meara baju yópe ūi urópe. Que  
teni buojacuyume meadacayu mujare,  
muge cuvarajiyepo ayu caiye iye ūi  
mearo daacuiyede mujare.

<sup>6</sup>Caride torojurá muga muge  
úmei caiye iye Jūmenijichu mearo  
daacuiyede mujare. Apenumha  
chiorajaramu muga, muge nájinajiyepo  
boje ure nájiyede. <sup>7</sup>Muga nájinajaramu,  
Jūmenijichu jádovaquiyepo aivu muge ju

aiyede Jesucristore jāvene. Yópe pōeva ne juaiyepo úrure, ne majinajiyepo aivu jāve maru, nopedeca Jūmenijicu ñájine dayube mūjare, jádovacuñu mūje ju aiyede Jesucristore jāvene. Aru yo úru me bojecurövacari bñojarí bñajinu. Übenita mūje ju aiye Jesucristore pñeno bojecuvu Jūmenijicu jāinore aru cùiméquiyebu. Que baru Jūmenijicu me jácuyume mūjare, mearape dacuyume mūjare, aru pñedacuyume mūjare máre ãníjärvu Jesucristoi jádovaquijäravu baquinore.<sup>8</sup> Nai Jesúrecabe mūje umu jāmevuvu ñre cäreja. Aru ñrecabe mūje ju aimu jāmevuvu ñre caride. Que baru torojurivubu mūja ñraró torojoñe méque. Póeva ne yávaiyepo coyuñi majibema die torojñede, pñeno baju me boje.<sup>9</sup> Torojurivubu mūja Jūmenijicu meadaiye boje mūjare. Aru mūja ju aivubu Jesucristore, Jūmenijicu meadaquiyepo aivu mūjare.

<sup>10</sup>Iye Jūmenijicu meadaiyede pñeva ñre ju aivure, ina Jūmenijicu yávaiyede coyuñcaipóeva mácavu me majiyurejaquemavu, coreóvarájivu caiye iye yávaiyede pñevare meadaiyena. Coyuñcarejaquemavu Jūmenijicu dacaquiyede mūjare bojecubeda ñi me boje.<sup>11</sup> Ne bueyepo iye Jūmenijicu yávaiyede coyuñcayede majinidurejaquemavu ñame cucusuñ Jūmenijicu meadaipóecure aru aipiyede dacuyure máre. Nai Espíritu Santo jádovañu marejaquémanu ãníjärvu baquinore ñi Jūmenijicu yávaiyede coyuñcare daiye báquede ina Jūmenijicu yávaiyede coyuñcaipóeva mácavure. Jūmenijicu yávaiyede coyuñcarejaquemavu iye napiye jañquinore ñi ñájiquiyede Jesucristore aru yo ñraró mearore Jūmenijicu dacacuyure ñre ñi ñájiniburu yóboi. Jesucristovacari darorejaquemavu nai Espíritu Santore, ñi Jūmenijicu yávaiyede coyuñcare daquiyepo ayu na mácavure.<sup>12</sup> Jūmenijicu coreóvarare darejaquemavu ina ñi yávaiyede coyuñcaipóeva mácavure ne coyuñie cadatebequiyede náre. Übenita mūjare

cadateiye baquiyébu. Ne coyuñiyede coreóvabevuva, diedecabu iye Jesús ñi yávaiyede méné muge jápiaiye caride. Nai Espíritu Santo, Jūmenijicu daroimu mácu cavaró mearo ñi cñrõre jocarí parure ñaibi ne ñimein ina Jesús ñi yávaiyede méné coyuñpóevare, ne coyuñräjiyepo ayu diede paruque. Aru ángeleva máre coreóvaiyuríduivu caiye iye.

### Maje memecaino Jūmenijicure jañrõre

(Jn 3.3-7; Stg 1.10-11, 18; 1 P 1.3)

<sup>13</sup>Caiye iye méné Jūmenijicu ñacaibi mūjare boje. Que baru me dñapajará mūje ñaräjiyede aru me ñajará caiye mūje ñaipyede majidivupe. Que teni napini corejará cùinárora caiye iye Jūmenijicu mearo ñacaquiyede mūjare, ñi jádovaquiyede Jesucristore.

<sup>14</sup>Ju ajará Jūmenijicure yópe mamara meara ne ju aiyepo nébucuvare. Aru ñabejará yópe mūje ñameina dñiyepo, yópe mūje ñaipyede báquepe coreóvabevuva cäreja Jūmenijicu yávaiyede méné. Que baru ñabejará yópe mūje ñaipyede báquepe javede, mūje ju aräjiye jipocare Jesucristore.<sup>15</sup> Übenita méné ñajará mūjacapúrvu caiye mūje ñaipyede, Jūmenijicu, mūjare cutuyuñ bácu ñi jina márajivuva, ñi me boje caivu pñeno.

<sup>16</sup>Yópe arí, toivaicójenejaquemavu Jūmenijicu ñi yávaiyede: “Meara baju bájará mūja. Yábu meacu baju caivu pñeno. Que baru mūja máre, ji pñeva, meara baju bájará mūja”, arejaquemavu Jūmenijicu.

<sup>17</sup>Mūje jéniaiyede Jūmenijicuque, “mú, jipacu” aivubu ñre. Aru Jūmenijicurecabe nai jánu caivu pñevare cùináthru, coyuñu majare coapa, mearo dayure o ñameno dayure máre, maje ñaipyede báquepe boje ijárvure. Que baru pñedajará ñre mūje cñedeca yore ijárvhi.<sup>18</sup> Me majidivubu mūja dñocare daimara mácavure mūje cue báquede jocarí yópe apecu ñmui bojedaiyepo ñi yebacavure. Die cue báquebu yopedeca mūjeñecuva mácavu

ne c̄ue báquepe. Ne majicaiye báquede aru ne jádovaiye báquede m̄ujare ye cađatebedejaquemavu m̄ujare. Que teni m̄uja mearore dārīdurejaquemavu aru torojurídurejaquemavu máre. Ubenita m̄uja b̄hoimarape paivu barejaquémavu die c̄ue báque boje. M̄ujare bojedaiye báque b̄ijabequiyebu aru pojebequiyebu máre, yópe bojedaiyepo úrure aru platare máre.<sup>19</sup> Ubenita m̄uja bojedaimara mácavubu Jesucristoi jive bojecueque, ūi yaino mácarōque, yópe șurarō bojecurōre jícaiyepo Jümenijicure. Que teni ūai Jesucristo ovejajícpo barejáme ye ámeno c̄ubecuva, jaubecuva, quénora p̄ueno meacu baju, ne jínañiyepo aivu ūre ne juaimupe Jümenijicure.

<sup>20</sup> Jümenijicui c̄uedaquiye jipocamia ijárvure majidejaquemavu darocuyu mamacure, ūi yaicáquiyepe ayu majare, jarvucuyu maje ámeina teiyede. Que teni Jümenijicu beorejaquemavu Jesucristore meadaipōecu bacuyúre javede. Aru jádovarejame ūre ijárvavu b̄uojaquijárvavu. <sup>21</sup> Maje coreóvaiye boje Jesucristore caride, ju aivubu Jümenijicure nacovañu máchure Jesúre yainore jarvvarí aru epeyu báture ūre meacu baju caiyu p̄ueno. Que baru maje ju aivubu Jümenijicure aru napini coreivubu iye ūi mearo daciquiyede m̄ujare yópe ūi aiyé báquepedeca.

<sup>22</sup> Maje ju aiyé báque boje iye yávaiyede jävene maje jápiayepo báquede diede, dajocaivubu maje maje ámeina teiyede báquede caride. Yópe teni jäve b̄uojaivubu maje șurivu apevure Jesúre ju aipōevare. Que baru pare șjará maje baju caiye maje ūme méque. <sup>23</sup> Maje curivubu caride yópe mamarumu p̄oeteivupe cojedeca jnedovape népacu yaibécu quénora apucu cainumua. Jümenijicui yávaiyepo apuepe paiyebu aru oatuvabebu máre. Aru dieque Jümenijicui c̄uvare daibi m̄ujare mamaumene. <sup>24</sup> Yópe arí, Jümenijicui toivaicōjenejaquemavu ūi yávaiyede:

Caiyu p̄oeva c̄oriápe paivubu.  
Que baru ne majié cōvuape

paiyebu. Iye c̄oriá popoiyavu.  
<sup>25</sup> Aru iye cōvua tuyavu. Ubenita Jümenijicui yávaiyepo c̄uquiyebu cainumua, arí toivaicōjenejaquemavu.

Iye Jümenijicui yávaiyepo mēmu. Diedecabu Jümenijicui yávaiyepo mēne coyuipōeva ne coyuipōeva ne báque m̄ujare.

**2** <sup>1</sup>Caride dajocajarā maje caiye maje ámeina teiyede. Aru borocubejarā maje. Jujobejarā apevure, jorojimejara apevure, aru ámeina yávabejarā apevure máre. <sup>2</sup>Yópe mamajina mamarumu p̄oeteivu pare nuiyuepe népacoi opecore, nopedeca maje máre pare buejarā Jümenijicui yávaiyede jävene. Que teni yópe mamajina ne opecore nuiyepo boje me b̄ucuiyepo, nopedeca maje máre, maje p̄ueno baju me jápiarí aru ju arí nuiyepo boje Jümenijicui yávaiyede, me jápiarí earajaramu maje diede. Que teni maje ūmene me parure dārī, meadaimara márajivubu maje. <sup>3</sup>Nópe dajará, maje coreóvaiye boje aipe Jümenijicui șurarō mearore dacayure m̄ujare.

### Jesucristo c̄urava apurivape páyu (Mt 21.42; Ro 9.25-26, 33, Tit 2.14)

<sup>4</sup>P̄ueno baju majinadajará Jesucristore. Ŕrecabe jaboteyu ūi p̄oevare. Nai Espíritu Santoi dacaiye boje, náre cójijovaibi, ne cüräjiyepo ayu ūque cünávape. Jesucristorecabe yópe c̄urava apuriva Jümenijicui mamarumu epeivape ūi dainore yópe c̄uramipe. Apevucapūravu jarvarejaquemavu diva c̄uravare. Ubenita Jümenijicuvacari beorejaquemavu diva c̄urava meava bajure, epecuyu ūi daiñamine. <sup>5</sup>Aru m̄ujacapūravu yópe bájará c̄urava apurivape, Jümenijicui daquiyepo m̄ujaque ūi daiñamine yópe c̄uramine daipōecu ūi daiyepo c̄uramine c̄uravaque. Aru Jümenijicui daiñami ūi Espíritu Santoi c̄uquino maquiyébu. Noi maje memecarajaramu nápe, sacerdotevape, jinajiva Jümenijicure jícaiyede maje ūmequede aru mēne ūi jáinoi. Aru Jesucristo cadateibi m̄ujare,

mujé jínajiyepo ayu mujé ûmeque aru Jümenijicui jáquiyepe ayu me.<sup>6</sup> Jävemu no Jümenijicui toivaicöjeiye báque boje ñi yávaiyede, yópe arí:

Beioinu yu cüináva cürrava  
bojecüriva bajure. Divare  
epeivu yu ji ímaroi, Jerusalén  
âmicüriimaro, yópe cüramítobu  
cürravape ji daquiñami. Ácu  
pöecu ju ayu baru maje jabocure,  
ñai divape páyure, cainumua  
chiomecube ñi ju aiye boje ñai  
jabocure. Quénora cainumua  
torojuçuyume ñi ju aiyeque ñire,  
arejaquemavu Jümenijicu.

<sup>7</sup> Aru mujá ju aivubu Jesucristore.  
Que baru ñrecabe meacu baju mujare.  
Übenita ina ju abevure ñire, yópe arí  
Jümenijicui toivaicöjenejaquemavu ne  
borore:

Iva cürrava ina cürami daipöeva  
ne jaruvaiva bácaro apeva  
cürrava bojecüriva cübevu diva  
pueno. Quénora diva Jümenijicu  
epeivabu cüramítobu yebai. Que  
baru parurivabu apeva cürrava  
pueno, arejaquemavu Jümenijicu.

<sup>8</sup> Aru apenum Jümenijicu, yópe arí,  
toivaicöjenejaquemavu ñi yávaiyede:

Iva cürrava boje, pöeva torí  
turídurájarama. Aru iva cürrava  
boje, pöeva turájarama máre, arí  
toivaicöjenejaquemavu.

Que baru pöeva ne ju abede Jümenijicui  
yávaiyede jävene vaivu náre yópe  
pöecui torí turíduiyepe. Que teni ina  
pöeva daivubu yópe Jümenijicui majié  
báquepedeca ina pöeva ne darájiyede.  
<sup>9</sup> Übenita mujacapúravu Jümenijicu  
jinava, ñi beoimaramu. Mujarecabu ñai  
jabocure memecaivu ñi sacerdotevape.  
Mujamu pöeyajubocavu Jümenijicui  
coatede daimara âmenore jaruvarti  
ñi jina márajivu. Mujamu Jümenijicui  
pöeva ñi beoimara, mujé coyrájiyepo  
ayu iye yávaiye méne Jümenijicui  
pueno mearore dacaiyede pöevare.  
Üvacari cuturejaquemavu mujare, mujé  
dajocarájiyepo ayu âmeina teiyede  
jaruvarti yópe etaiyede ñeminore

jocarí, mujé cue báquede Jümenijicure  
coreóvabevu cäreja. Jümenijicu  
cuturejaquemavu mujare, mujé  
darájiyepo ayu meatede daiyede yópe  
ecoiyepo ñi pueno mearo miadároi. Que  
baru mujá coreóvavubu Jümenijicure  
caride. Aru âmeina tebevubu.<sup>10</sup> Javede  
Jümenijicui pöeva âmenejaquemavu  
mujá. Übenita caride ñi pöevatamu  
mujá. Javede Jümenijicui cõmajé ãroje  
jáiyede majibedejaquemavu mujá.  
Übenita caride cõmajé ãroje jáimi  
mujare. Que baru majidivubu ñire pare  
cõmajé ãroje jáñure.

### Maje memecaino Jümenijicure

<sup>11</sup> Mujá, ji umara, parurõreca  
jéniaivu mujare. Mujá ijárvacavupe  
paivu âmevu. Quénora cavarõ mearo  
Jümenijicui cürcavu barajáramu mujá.  
Mujá cürvavubu ijárvchi obebejíena. Mujé  
âmeina daiyue yópe maucuvaepetu  
mujé ûmeque. Que baru dabejára yópe  
mujé âmeina daiyuepe. Daicójemejara  
mujá mujé dápiaino âmenore mujé  
bajure.<sup>12</sup> Quénora mearo darí me cüjára  
mujá ina Jesucristore ju abevu ne  
jéneboi. Que teni ne âmeina yávaiyede  
mujare âmeina teivupe, návacari, mujé  
mearo daiyede jári, yópe arí, “Âmeina  
teivu âmemna na. Me dadama na”,  
arí coyrájarama mujara. Que baru  
mearore jinajarama na Jümenijicure ñi  
daquijárvu baquinóre, ñájine dacuyu  
pöevare, ne âmeina teiye boje.

<sup>13</sup> Mujá daiyurivu baru yópe  
Jümenijicui urópe, ju ajará caivu  
mujé jabovare. Ju ajará ñai jabocu  
ijárvacacu pueno baju parucure.

<sup>14</sup> Aru ju ajará caivu apevu jabovare  
ñi cächino parurivure. Námu ñi  
daroinara, ñájine darájivu ina âmeno  
daivure aru jinajivu mearore ina mearo  
daivure.<sup>15</sup> Que baru Jümenijicui ubi  
mujé bi are darájiyepo ayu ina pöeva  
ârumevure ne âmeina yávaiyede  
mujare, ne coreóvabe boje. Mujé  
mearo daiyequer darájivubu mujá diede.  
<sup>16</sup> Caride jaibevu mujare mujé daiye  
yópe caiye iye Jümenijicui daicójeye

báquepe pőevare Cristoi daquiye jipocai. Que baru mija yebacavupe paivu ãamevutamu. Ùbenita dapiabejarã mija ãmeina teni bhojaivure, mije cne boje yebacavu ãamevupre. Quénora jaunu mijare mije daiyede yópe Jümenijicure memecaivupe.<sup>17</sup> Puedajarã caivu pőevare. Ùjarã apevuh Jesucristore ju aipõevare. Jümenijicure puerari, mearore jíjarã ūre. Aru pueðajarã ñai jabocu jjäravucacu pueno baju parucure.

**Cristoi ñájiye báquede coreóvare  
daino majare aipe daiye jaurõre**

<sup>18</sup>Mija, memecaipõeva, ju ajará mije jabovare aru puerari me náre. Nópe dajarã ina jaboja jijecubevure aru ina jijecurivure máre. <sup>19</sup>Jümenijicu me jáimi aru mearo dacaibi mijare mije napiyede ñájiyede ãmeina dabevuhva. Mije coreóvaiye boje Jümenijicui urõre, mija napivuhu ãmeina dabevuhva. <sup>20</sup>Mije napinu ne jara popeiyede mijare, mije ãmenore daiye báque boje, meamejebu mijare. Ùbenita mije napinu ñájiyede mije mearore daiyede, Jümenijicu me jácyume aru mearo dacachumé mijare. <sup>21</sup>Que baru mija Jümenijicui cutuimaramu, ñájinajivu. Cristovacari ñájicarejame mijare boje, cadatechumé mijare. Que teni jádovarejame mijare ùi daiye báque que aipe daiye jaurõre mijare, mije majinajiyepo aiyu aipe ðarã ñájinajivure ùi ñájiye báquepe. <sup>22</sup>Ye ãmenore dabejame ù. Aru ye borocurí jujovabedejame ù. <sup>23</sup>Põeva ne ãmeina yávaiye báquede ûre, ñcapúravu ãmeina yávabedejame náre copu. Aru põeva ne ñájine daiye báquede ûre, ñcapúravu "Ñájine daquijivu mijare", abedejame náre. Quénora yópe arejaquemavu Jümenijicure: "Mu, jipacu, cadatejacu yure. Napini coreivu mire", arejaquemavu Jesús. Que teni napini coredejaquemavu Jümenijicure, ñai meacu bajure, bojedachumé caivu pőevare yópe ne daiye báque jauepe náre.

<sup>24</sup>Jesucristovacari ne pëvaimu mácu jocucujaravena yaicárejame maja

ãmeina teivure boje. Yópe sacerdotei nûvaiyepo ùi jícayiede juainoi, nopedeca Jesucristo nûvarejaquemavu maje boropateiyede maje ãmeina teiyede boje ùque ùi yaiye báquede. Que teni jaruvarejaquemavu maje ãmeina teiyede. Que baru majarecabu coatede daimara caride maje ãmeina daiyude jaruvári. Aru curivuhu, ðarajivu mearore. Mujarecabu meadaimara caride Jesucristoi churiá boje.<sup>25</sup> Javede coatedejaquemavu mija Jümenijicure jaruvári yópe ovejava mamateivupe nûmehu náre coreipõeçque. Ùbenita caride mija oatuvári curivuhu yópe Jümenijicui urõpe, yópe ovejavare vorí earíburu yóboi ne jacopaiyovaiyepo náre coreipõeç yebai. Que baru Jümenijicu jári coreyube mijare aru meadayube mije ûmene.

**Aipe daiye jaurõr pñrñvñhoivure  
(Ef 5.22, 25; Col 3.18-19; 1 Ti 2.9)**

**3** <sup>1</sup>Mija ùmucurivu máre, ju ajará mijemarepacure nopedeca ina memecaivu ne ju aiyepo ne jabovare. Que teni apevuh nácavu ne ju abedu Jümenijicui yávaiyede, mija yávabevuhu ju are ðarajaramu náre, mije mearo daiye boje. Jatbequiyebu mije coyurájiye náre, ne ju arajiyepo aivuh Cristore. <sup>2</sup>Quénora ne jáiyede mijare mearo daivure pñcaúmea cùbevuhu aru pueðavure máre, ju arajarama Cristore. <sup>3</sup>Mije meadaiyede mije bajure, dabejarã jáicójenajivu apevure mijare. Que baru mije vaivéiyepo mije podare, aru mije adaiyepo cõdeimeare máre, aru mije doiyepo cuitótecajearé máre, jáicójemejara apevure. <sup>4</sup>Quénora meara májara mija, mije meaúme boje. No mearo oatuvabenotamu aru cùiménotamu, mije ûme jijecubequ aru cáríjimeque máre. No mearo bojecuhu me Jümenijicui jáinore. <sup>5</sup>Quédecabu ina nomiva mácavu javede Jümenijicure mearore jívu bácvu. Napini coredejaquemavu na mácavu Jümenijicure, ùi mearo dacaquiyepo aivuh náre. Aru ju arejaquemavu

némarebucuva bácvure. Que teni meara dareaquemavu ne bajure. <sup>6</sup>Quédecabe cūináco nácaco, Sara báco. Ó máco ju arejaquemavu jímarepacu Abraham mácure. “mū, ji jabocu”, adó barejaquémavu. Aru mūjavacari ópe paivnbu bhojaivu, mearore daivu baru jidubevuva.

<sup>7</sup>Aru mūja nomicurivu máre, me coreóvajará aipe daiye jaúrōre mūjare mūjemarebucuvare. Na mūje cāchino parurivnbu. Que baru puedajará náre. Aru na cuvarájarama jāravu cūiméjárvu baquinóre cūinátuva mūjaque. Que baru puedajará náre. Me cājará náque, mūje jéniasi bhojarájiyepo aivu Jūmenijicuque yópe mūjare jaúpé.

**Jesúre ju aivu ne mearo daiye boje  
ñájiyede coyuino**  
(Mt 5.10)

<sup>8</sup>Quénora coyuñabu mūjare die borore. Dápijára caivu mūja mūje ūmei cūinátuva. Apevu ne chīoru, chīojara náque. Aru apevu ne torojuva, torojujára náque. Ujára mūjevure yópe mūje hepe mūjeyovare. Cadatejára ina cōmajé árojárvure. “¿Meara mérica apevu pueno?” arí dápiajára. <sup>9</sup>Apevu ne ámeno daru mūjare, copu ámeno dabejára náre. Apevu ne ámeina yávaru mūjare, copu ámeno yávabejára náre. Quénora jéniasiara Jūmenijicuque, ūi mearo dacaquíyepo aivu caivu náre, mūje coreóvaiye boje Jūmenijicu cutuyu bácvure mūjare, mūje mearo dárájiyepo ayu yópe ūi mearo dacaquíyepo mūjare. <sup>10</sup>Yópe arí, Jūmenijicu toivaicójenejaquemavu ūi yávaiyede:

Ácu pöecu torojuvus baru aru ciuyus baru me ijárvni, ámeina yávabejárvni, aru dajocajacurí ūi borocuvede máre. <sup>11</sup>Dajocajacurí ūi ámeno daiyede. Aru dajacurí mearo. Ūetubescuva pueno baju vorí eajacurí ūi ūimeque cārijimene dacsu yapevure. <sup>12</sup>Maje jabocu jári coreyube ina mearo daivure. Jápiayube ne jéniasi yede. Ubenita maucuvacube

ina ámeno daivure, arí toivaicójenejaquemavu.

<sup>13</sup>Ñame ámeno dabenama majidivu mūjare mūje ūmei, mūje torojurí daru mearo. <sup>14</sup>Ubenita mūja ñájivu baru, mūje mearo daive boje, uraró torojurájaramu mūja. Jidubejára ina ñájine daivure mūjare. Aru cuecumamejara. <sup>15</sup>Quénora mearore jíjará Cristore mūje ūmei. Aru puedajará ére, mūje jabocure. Ñame ne jéniasi mūjare, mūje coyurájiyepo aivu iye mūje napini coreiyede Cristo que, maumena coyurí majíra me iye borore mūje napini coreimure. <sup>16</sup>Aru coyujára náre jijecubevuva aru puedáivu náre. Cainumua mearo dajára, yópe mūje majíepé, “Boropatebevu yu”, mūje arí dápiainoque. Que teni apevu ámeina yávaivu baru mūjare, mearo daivureca mūje ju aiye boje Jesucristore, návacari cuyoje tenajivu ne ámeina yávaiye báquede mūje borore. <sup>17</sup>Que baru Jūmenijicu ñájicójenu mūjare, yópe ūi urópe, mūje ñájiye meavu, mūje mearo daiye boje. Ubenita meamevu, mūje ámeno daiye boje.

<sup>18</sup>Cristocapúrvu ñájini yaidéjame cūinára, pöevare maje ámeina teiyé boje, maje boropatebenajíyepo ayu diede. Nai meacu ñájinejame ámeina teivure boje, meara dacu y maje Jūmenijicu jáinoi aru cūiné dacu y maje coateiye báquede Jūmenijicu jaruvári, maje Jūmenijicu jina tenajíyepo ayu. Cristobe pöeva ne boarí jaruvaimu mácu ūi bajure, ubenita Jūmenijicu ūmedavaimu mácu ūi ūmene.

<sup>19</sup>Aru decocupe ūi baju cibecuva, coyuñu rejaquemavu ina yaivu bácvu bhoimara paivure. <sup>20</sup>Na mácvu apurivu cāreja ju abedeaquemavu Jūmenijicu yávaiyede ánjárvu báquei, Noé mácu ūi daiye báquede jiadocu uracure. Dinumure Jūmenijicu napini coreyu barejaquéma, na mácvu ne ju arájiyepo aríduya ūre. Ubenita obebejína baju, ocho paivu quévura, na mácvu meadaimara marejaquéma dicuque muiváibore

jocarí. Ocoi jorí, ocoque meadaimara marejaquémanu. <sup>21</sup> Quédecabu iye muge jádovaiye Jümenijicure ocoi. Yópe Jümenijicui meadaíye báquepe Noéja mácavure ocoque, nopedeca caride Jümenijicui meadaíbi mujare máre ocoque muge jádovaiyede yópe Jesucristo nacajaiye báque boje yainore jaravarí. Aru maya jádovamevu Jümenijicure ocoi, joarajivu mage docure. Quénora jádovaivabu Jümenijicure ocoi, jéniarajivu yre, “Boropatebevu yu” ui arí dapiare daquiyepo aivu majare. Aru boropatebevu maya, ui arumeteiye báque boje mage ámeina teiyede. <sup>22</sup> Javede ñai Jesucristo nurejaquemavu cavarõ mearo Jümenijicui curói. Caride cubi Jümenijicui meapúravu, ui paruede cuvae boje. Jaboteyube caivu ina ángelevare, aru cavarócvu jabovare aru parurivure máre.

**Maje memecaino Jümenijicure Espíritu Santoí majide dainoque mujare coapa**  
(Ro 12.13; 1 Co 13.7)

**4** <sup>1</sup> Jesucristo ñajinejame ui baju ui cuede ijárvai. Que baru muge máre, dapiarí ui dapiayele báquepedeca, jidubejara muge ñajinajiyede. Ácu pöecu ñajíñu, ámeina teiyede dajocaibi. <sup>2</sup> Que baru caride muge cuede ijárvanu daicójemejara muge bajure yópe muge baju uröpe. Quénora daicójejara Jümenijicure muge bajure yópe ui uröpe. <sup>3</sup> Ina Jümenijicure ju abevu daivu ne baju uröpe. Javede muge máre nápe daivu barejaquémanu obediujua. Que teni muge ámeno daivu barejaquémanu. Muge ámeina daiyuepe daivu barejaquémanu. Pacoteivu barejaquémanu. Bujíequer ñcuri torojuve teivu barejaquémanu. Ñcuri upaivu barejaquémanu. Aru ámeno daivu barejaquémanu mearore jínu pëpeimarare Jümenijicure ubevuva. <sup>4</sup> Aru caride coreóvabema na muge náre yóvabe boje ne uraró ámeno daiyede. Que baru arí dapiari, “Aipe teivu báríca yóvabevu majare?” arí, ámeina

yávadama mujare ne bajumia. <sup>5</sup> Ùbenita návacari nürajaranama, coyurajivu ne baju ne borore caiye ne daiye báquede, aru ne yávaiye báquede, aru ne dápiaiye báquede máre Jümenijicui jivateinoi, ui ñajine daquiyede caivu pöevare ne ámeina teiyede boje, yaivu bácvure aru apurivure máre. <sup>6</sup> Ne majinajiyepo ayu diede, javede iye Jümenijicui yávaiye méne coyurejaquemavu ina yaivu bácvure caride. Que baru ñajine daimara mácavuvacari ne yaiye báquede yópe caivu pöevape ne bajure, apurivu curivu buajarajarama ne ümene yópe Jümenijicupe.

<sup>7</sup> Caijárvavu vaivu, pueno joabenotamu ijárvavu cüiquíno. Que baru me daicójejara muge dapiayede aru muge daiyede máre, me jéniamuri Jümenijicunque yópe ui uröpe. <sup>8</sup> Caiye mujare jaue pueno, yo cüináro jaurötamu: Ùjará apevure paruröreca. Urivu baru apevure, arumeteiyurajivavu ne ámeina teiyede. <sup>9</sup> Torojurivu copu etajará mujevure me. Jecubejarán ne áiyede, “Ùbevu yu náre copu etari”, abevuva. <sup>10</sup> Jümenijicui Espíritu Santo majide daibi mujare coapa, muge ñarajiyepo ayu apeno memeinova, cadatenajivu apevu mujevure. Me dajará iye ui majide daiyede yópe coreipöecu me daiyepo iye ui jaboci cuvaede ui coreicójeiye báquede yre. <sup>11</sup> Ñai coyuva, coyuviye jaunv yre Jümenijicui yávaiyede jävene. Aru ñai memecayu, memecaiye jaunv yre iye parueque Jümenijicui jiyede yre. Que baru caiye muge daiyepo Jesucristo mearore jíde daibi Jümenijicure, mearore aru paruede máre cuvacu cainumua. Quédecabu.

**Jesucristore ju aivu ne ñajinajino**  
(Ro 8.17; 1 P 4.1)

<sup>12</sup> Muge, ji umara, cuecumamejara ne ñajine daiyede mujare. Muge ñajinyequer jádovarajivabu muge ju aiyede Jümenijicure jáve, yópe ne jádovaiyepo tåure jáve toaque. Que baru caivu Jesucristore ju aivu ñajinajaramu. <sup>13</sup> Que baru cuecumamejara. Quénora

torojujarā muge ūmei muge nájiyede yópe Jesucristo ūi nájiye báquepe. Que baru pueno baju torojujáramu caivu ne járajiyede Cristo meacu bajure.

<sup>14</sup>Póeva ne ámeina yávaru muge, muge ju aiye boje Cristore, torojujarā muge ūmei. Caivu muge ne ámeina yávaimara Cristore boje, mujarecabu cavarivu Júmenijicu Espíritu Santore, nai Espíritu pueno baju meacure. Aru ū cubi mujaque. <sup>15</sup>Muga nájivu baru, nájimejara yópe pöevare boarí jaruvaivupe, aru navaipöevape, aru apevu ámeno daipöevape máre. Aru nájimejara yópe ina “Yópe ji coyuíyepé daiye jaivu muge”, coyuívape apevure. <sup>16</sup>Úbenita maja nájivu baru muge ju aiye boje Cristore, cuyoje tebejará muge ju aiyede ūre. Quénora mearore jíjará Júmenijicure muge Cristo jina mae boje.

<sup>17</sup>Joabejínoi Júmenijicu bácuyme ūi nájine daquiyede pöevare, ne ámeina teiyé boje. Mamarumure Júmenijicu nájine dacuyme ūjinare. Aru Júmenijicu nájine daiye boje ūjinare, ina ju aivure ūi yávaiye méne, jáve pueno uraró nájine dacuyme ina ju abevure ūi yávaiye méne. <sup>18</sup>Yópe arí Júmenijicu toivaicójenejaquemavu ūi yávaiyede: “Ina pöeva meara meadaríduimara maru, pueno baju meadaríduimaramu ina pöeva ámena, ámeina teivu”, arí toivaicójenejaquemavu. <sup>19</sup>Iye ji coyuíyede yópe aiyurótamu: Ina pöeva nájivu Júmenijicu urópe mearore dare cuiye jaivu náre cainumua. Aru ju aiye jaivu náre Júmenijicure, náre cuedayu bácre aru cainumua dayure yópe ūi aiye báquedeca, ūi meadaquiyede aivu ne ūmene.

**Jesucristore ju aivure majicaino**  
(Mt 6.25-34, 23.12; Lc 14.11; Jn 21.15-17; He 13.20; Stg 4.6, 10)

**5** <sup>1</sup>Caride coyuívavu yu mugevure, Jesúre ju aivure coreipöevare. Yu máre Jesúre ju aipöevare coreyabu. Yávacari járejacacu Jesúi nájiye báquede.

Aru Júmenijicu jádovaquiyede Jesús meacu bajure, yu máre meacu baju cuchuyamu.

<sup>2</sup>Yu jeniaivu muge, coreipöevare, muge corenajiyepé ayu me ina Jesúre ju aipöevare cójijivaivure muge yebai, yópe ovejavare coreipöeva ne me coreiyepé ne ovejavare. Corebejará náre paruróque. Quénora corejará náre muge ūe boje. Aru memecabejará Júmenijicure ne jíye boje tauturare muge. Quénora memecajará ūre muge cadateiyue boje apevure. <sup>3</sup>Aru jabova parurivu ne cōjeiyepé cōjemejara muge ina muge coreimarare. Quénora cajará me ne jáiyede, jádovarajivu náre aipe daiye jauróre ne curájiyede me Júmenijicu jainoi. <sup>4</sup>Que teni nai Cristo, caivu maja coreipöevare maje jabocu, majare coreyu, jíchuyme mujare bojedaino pueno baju mearore cüiménore ūi jádovaquiyede.

<sup>5</sup>Aru muga, bojivu, ju ajará ina Jesúre ju aivure coreipöevare. Aru caivu muga dáiabejará muge baju meara apevu pueno. Quénora memecajará muge bajumia yebacavupe, jabocupe tebevuve. Yópe arí Júmenijicu toivaicójenejaquemavu ūi yávaiyede:

Júmenijicu maucuvaibi ina dáiapivure ne baju pueno meara apevu pueno. Úbenita ūi pueno meacu baju boje, cadateyube ina “Meara márica?” abevure, arí toivaicójenejaquemavu.

<sup>6</sup>Que baru yebacavupe tejará muga, Júmenijicu ūi cadatequiyepé aivu mujare ūi paruéque. Que teni ūi beoijáravu baquinóre Júmenijicu mearare epecchuyume muge.

<sup>7</sup>Júmenijicu mujare pare ucu coreibi me. Que baru cáríjimejara muga. Quénora coyuárá Júmenijicure caiye iye cáríjovaiyede muge. Aru yópe pöeva ne epeiyepé náre ducuédé, nopedeca epejará muga iye cáríjovaiyede muge Júmenijicurá.

<sup>8</sup>Me jájara. Apurivupe, coreivupe, me daicójejara muge dápiaiyede.

Yópe yavi jijecʉcʉ oyʉ bʉjíequé  
 üi vorí ãre cuiyepe üi ãquimure,  
 nopedeca mʉje maucʉ, ñai abujuvai  
 jabocʉ, vorí bíjaroiyʉcʉ cuibi  
 põevare, ne dajocarãjiyepe ayʉ  
 ne ju aiyede Cristore. <sup>9</sup>Úbenita  
 dajocabejarã mʉje ju aiyede  
 ūre. Quénora mauchvajará ñai  
 abujuvai jabocure, mʉje coreóvaiye  
 boje caino joborðacavʉ ijárvai  
 Jesúre ju aivʉ, na máre ñájiñama  
 mʉje ñájiyepe. <sup>10</sup>Obebejárvua  
 ñájinajaramu mʉja. Mʉje ñájiniburu  
 yóboi, Jümenijicʉvacari ye jaubede  
 darí, nurié dápiare darí, parure  
 darí, bijabede dacuyame mʉjare.  
 Ñai Jümenijicʉ pueno meacʉ baju,  
 úrecabe cutuyʉ báçʉ mʉjare, mʉje  
 cʉvarãjiyepe ayʉ mearo cūménore,  
 mʉje cʉe boje Jesucristoque  
 cūinávape. <sup>11</sup>Paruéde cʉvacʉbe  
 Jümenijicʉ cainamua. Quédecabu.

**Pedro üi meaicōjeino Jesúre ju**

**aipõevare**

(*Hch 12.12, 25, 13.13, 15.22,*

*37-40; Col 4.10; Flm 24*)

<sup>12</sup>Toivacaivʉ mʉjare iyoca paperayoca  
 quíjijoycare Silvanoi cadateyeque.

Úrecabe Jesúre ju ayʉ dajocabecʉva  
 ji jáinoi. Parure daiyʉvʉ mʉjare mʉje  
 ûmei. Aru majide daiyʉvʉ mʉjare jāve  
 iye ji toivacaiveye Jümenijicʉ mearo  
 dacaiyede mʉjare üi pueno me boje. Que  
 baru dajocabejarã mʉje ju aiyede ūre.

<sup>13</sup>Ina Babilonia ãmicuriimarcavʉ  
 Jesúre ju aipõeva, Jümenijicʉ beoimara  
 mʉjape paivʉ, meaicōjedama mʉjare.  
 Aru Marcos máre, jímacʉpe páyʉ,  
 meaicōjeimi mʉjare. <sup>14</sup>Me jacoyʉjárã  
 mʉja mʉjevure, mʉje jivare nuri, mʉje  
 Jümenijicʉ jina mae boje. Caivʉ mʉja  
 cʉrivʉ Jesucristoque cūinávape me  
 cʉjarã cãrijimevʉva. Quénoram.